

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Białymstoku**

Białystok, dnia 5 września 2011 r.

**Pani
Zdzisława Sawicka
Dyrektor
Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie
w Białymstoku**

LBI-4101-05-01/2011
P/11/092

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Na podstawie art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹, zwanej dalej „ustawą o NIK”, Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Białymstoku przeprowadziła w Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie (zwanym dalej „MOPR”) kontrolę funkcjonowania i współdziałania z innymi instytucjami na rzecz powrotu dzieci do wychowania w rodzinie.

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawiono w protokole podpisanym w dniu 29 lipca 2011 r. oraz wynikami kontroli przeprowadzonej w Ośrodku, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 60 ust. 1 ustawy o NIK, przekazuje Pani Dyrektor niniejsze wystąpienie pokontrolne.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych uchybień, działania MOPR w kontrolowanym zakresie.

Ocena pozytywna kontrolowanej działalności wynika z:

- właściwego trybu kierowania dzieci do placówek opiekuńczo wychowawczych,
- poprawnej współpracy z placówkami opiekuńczo-wychowawczymi (dalej „placówki”) oraz sądem na rzecz powrotu dziecka do rodziny lub w przypadkach, gdy jest to niemożliwe, podejmowania działań o umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej lub przysposobionej,
- skutecznej realizacji programów pomocy rodzinie.

¹ Dz. U. z 2007r. Nr 231, poz. 1701 ze zm.

Stwierdzone uchybienia dotyczyły:

- skierowania dzieci do placówek innego typu niż wskazany w postanowieniu sądu (w trzech spośród 60 badanych spraw), tj. z naruszeniem § 15 ust 8 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 października 2007 r. w sprawie placówek opiekuńczo-wychowawczych²,
- niekompletności dokumentacji dołączonej do skierowań dzieci do placówek opiekuńczo-wychowawczych (w 28 spośród 60 badanych spraw).

1. Zgodnie ze statutem MOPR koordynował i nadzorował działalność m.in. placówek opiekuńczo-wychowawczych (ośmiu w latach 2008-2009, siedmiu od 2010 r.), w których przebywało odpowiednio 380, 346 i 326 dzieci. oraz Ośrodka Adopcyjno-Opiekuńczego w Białymstoku. Wydatki na funkcjonowanie placówek opiekuńczo-wychowawczych wyniosły w 2008 r. - 12.265 tys. zł, 2009 r. – 12.641,3 tys. zł, w 2010 r. – 12.646,4 tys. zł., zaś w I półroczu - 6.514,4 tys. zł. Średni koszt utrzymania dziecka w całodobowych placówkach opiekuńczo-wychowawczych ustalany był rokrocznie zarządzeniem Prezydenta Miasta Białegostoku i wynosił w zależności od placówki: w 2008 r. od 1.358 zł do 3.943 zł, w 2009 r. od 1.897 zł do 3.921 zł, w 2010 r. od 1.692 zł do 4.426 zł i w 2011 r. od 1.601 zł do 4.759 zł. Najniższe koszty utrzymania dziecka ponosiły placówki rodzinne (Środowiskowy Dom Rodzinny „Nasz Dom”, Rodzinny Dom Dziecka św. Rodziny z Nazaretu), natomiast najwyższe były w placówkach prowadzonych przez Miasto Białystok (WPOW „Dwójka”).

W rodzinach zastępczych średnie koszty wynosiły w 2008 roku od 573 zł w rodzinie spokrewnionej z dzieckiem do 1.303 zł w zawodowej rodzinie niespokrewnionej z dzieckiem, a w latach 2009 i 2010 – odpowiednio: 581 zł i 1.215 zł oraz 600 zł i 1269 zł.

2. MOPR był właściwie przygotowany do wykonywania zadań, zatrudniając 15 pracowników zajmujących się problematyką dzieci z placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz działalnością na rzecz ich powrotu do rodzin naturalnych. Pracownicy posiadali kwalifikacje określone rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 18 marca 2009 r. w sprawie wynagradzania pracowników samorządowych³, a pracownicy socjalni spełniali wymogi określone w art.116 ust.1 -3 oraz art.156 ust.1 i 1a ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej⁴.

² Dz. U. z 2007 r. Nr 201, poz.1455

³ Dz. U. Nr 50, poz.398 ze zm., a poprzednio rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 2 sierpnia 2005 r. w sprawie wynagradzania pracowników samorządowych zatrudnionych w jednostkach organizacyjnych samorządu terytorialnego (Dz. U. Nr 146, poz.1222 ze zm.)

⁴ Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz.1362 ze zm.

3. Należycie realizowano zadania mające na celu stworzenie skutecznego systemu wsparcia rodziny, stworzenia sprawnego systemu pomocy dzieciom pozbawionym opieki, zapewnienia właściwych warunków w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, zmniejszenie liczby dzieci przebywających w placówkach, zapewnienie zastępczych i zindywidualizowanych form opieki oraz ułatwienia startu w dorosłe życie wychowankom placówek.

Na stronie internetowej MOPR zamieszczono m.in. poradnik interesanta, z możliwością pobrania odpowiednich formularzy druków. Informowano o procedurach ubiegania się o pomoc w zakresie przywrócenia rodzinie zdolności do wypełniania jej zadań (także o realizowanych programach), zasadach odpłatności oraz dokumentach niezbędnych do złożenia stosownych wniosków.

MOPR koordynował realizację *Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2005-2010*⁵, zwaną dalej „Strategią”, przyjętą przez Miasto Białystok. W ramach *Strategii* realizowano zadania w zakresie opieki nad dzieckiem i rodziną, w tym m.in.:

- program „*Mieszkania chronione szansą na dorosłe życie*” zapewniając mieszkania dla ośmiu wychowanków,
- program „*Wychowawca podwórkowy*” – w zajęciach którego uczestniczyło 515 osób,
- program „*Odzyskać grunt pod nogami*” – wspierając w rozwiązywaniu problemów opiekuńczo-wychowawczych 36 rodzin zastępczych wychowujących 54 dzieci,
- specjalistyczne poradnictwo psychologiczne, rodzinne, prawne, socjalne, konsultacje pedagogiczne oraz terapie indywidualne w ramach grupy terapeutycznej w Ośrodku Interwencji Kryzysowej. Prowadzono grupy wsparcia i grupy terapeutyczne dla kobiet doznających przemocy, grupy socjoterapeutyczne dla dzieci, a także grupy edukacyjne dla rodziców dzieci z grup socjoterapeutycznych, grupy korekcyjno-edukacyjne dla osób stosujących przemoc. W pracach tych grup w latach 2008-2010 uczestniczyły łącznie 332 osoby.

Zgodnie z § 8 ust.2 przywołanych rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 4 czerwca 2010 r. w sprawie rodzin zastępczych, MOPR monitorował rodziny zastępcze od chwili ich utworzenia oraz losy przebywających tam wychowanków, poprzez przeprowadzanie co najmniej raz w roku rodzinnych wywiadów środowiskowych. Dwukrotnie w roku przekazywano do właściwego sądu sprawozdania dotyczące oceny sytuacji opiekuńczo wychowawczej dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej.

⁵ Uchwała Rady Miejskiej Białegostoku z dnia 24 stycznia 2005 r. nr XXXV/396/2005

4. MOPR podejmował właściwe działania mające na celu skrócenia pobytu dziecka w placówce, udzielając szeregu konsultacji, nawiązując kontakty z rodzicami, dostarczając im wiedzy z różnych dziedzin życia, ucząc umiejętności pedagogicznych w postępowaniu z własnymi dziećmi, uczestnicząc w posiedzeniach stałych zespołów do spraw okresowej oceny sytuacji dziecka, na którym dokonywano oceny zasadności dalszego pobytu dziecka w placówce.
5. Zgodnie z wymogami powołanego rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie rodzin zastępczych MOPR współpracował z Sądem Rejonowym w Białymstoku Wydziałem Rodzinnym i Nieletnich w sprawach dotyczących opieki i wychowania dzieci pozbawionych całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej, począwszy od etapu typowania rodziny zastępczej i w czasie jej funkcjonowania. W latach 2008-2010 na potrzeby sądu zaopiniowano 117 wniosków o utworzenie rodziny zastępczej, spośród których 104 zostały uwzględnione przez sąd, przeprowadzano wywiady środowiskowe, sporządzano opinie o rodzinie oraz informowano sąd o wszystkich sytuacjach dotyczących rodziny zastępczej i ocenie sytuacji dziecka w tej rodzinie.
6. Prowadzone przez MOPR działania na rzecz stworzenia sprawnego systemu pomocy dzieciom pozbawionym opieki przyniosły efekty w postaci wzrostu liczby niespokrewnionych rodzin zastępczych z 14 w 2008 r. do 19 w 2010 r. W rodzinach tych przebywało od 18 do 26 dzieci, a w rodzinach zawodowych od 13 do 23 dzieci. W latach 2009-2010 funkcjonowały cztery zawodowe rodziny zastępcze, w których wychowywało się od 13 do 15 dzieci. Ogółem w 2008 roku do rodzin biologicznych powróciło z placówek opiekuńczo-wychowawczych 52 dzieci, w 2009 roku - 31 dzieci, a w 2010 roku - 24 dzieci. W 2008 roku adoptowanych zostało 17 wychowanków, a w latach 2009-2010 po 20 wychowanków.
7. Zgodnie z wymogami z § 15 ust 1-3 oraz § 18 ust. 1 rozporządzenia w sprawie placówek opiekuńczo-wychowawczych MOPR wydawał skierowania do placówek opiekuńczo-wychowawczych.
Jednak wśród 60 objętych kontrolą spraw, w trzech przypadkach stwierdzono, że wbrew postanowieniom sądowym zarządzającym umieszczenie dzieci w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego, MOPR skierował je do placówki typu interwencyjnego, uzasadniając to brakiem miejsc i koniecznością – ze względu na dobro dziecka – natychmiastowego umieszczenia go w placówce. Było to sprzeczne z przepisem § 15 ust. 8 powołanego rozporządzenia, zgodnie z którym podstawą skierowania do placówki jest orzeczenie sądu.

Również przy 28 skierowaniach (tj. 46,7%) MOPR nie dołączył wszystkich dokumentów wymaganych § 19 ust. 1 rozporządzenia w sprawie placówek, w szczególności dotyczyło to ostatnich świadectw szkolnych, karty szczepień i dokumentacji o stanie zdrowia dziecka.

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

- 1) kierowanie dzieci do placówek opiekuńczo-wychowawczych zgodnie z wymogami § 15 ust. 8 rozporządzenia w sprawie placówek opiekuńczo-wychowawczych,
- 2) kompletowanie niezbędnych dokumentów dołączanych do skierowań dzieci do placówek opiekuńczo-wychowawczych zgodnie z wymogami § 19 ust. 1 powołanego rozporządzenia.

* * *

Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK, zwraca się do Pani Dyrektor o przedstawienie w terminie 14 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wniosków lub o działaniach podjętych w celu realizacji wniosków lub przyczynach niepodjęcia takich działań.

Zgodnie z treścią art. 61 ust. 1 ustawy o NIK, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia przysługuje Pani prawo zgłoszenia na piśmie do dyrektora Delegatury NIK w Białymstoku umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w tym wystąpieniu. W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, termin nadesłania informacji, o której wyżej mowa, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji NIK.

DYREKTOR DELEGATURY
Najwyższej Izby Kontroli
z up.
Agata Katarzyna Ciupa
WICEDYREKTOR